

ALISHER NAVOIYNING "MAJOLIS-UN NAFOIS" ASARIDA
MUSIQAGA OID MA'LUMOTLAR

Arabboyev Firdavs Sherali o'g'li

Andijon Davlat Universiteti

Sport va San'at fakulteti, Cholg'u ijrochiligi yo'nalishi 1-kurs talabasi.

Elektron pochta: arabboyev.firdavs2006@mail.ru

Annotatsiya : Ushbu maqolada Alisher Navoiyning "Majolis-un Nafois" asarida musiqaga oid ma'lumotlar, asarda tilga olingan musiqiy asboblari, mashhur xonandalar va musiqiy an'analar tahlil qilinadi. Shuningdek, Navoiy davridagi musiqiy merosning o'ziga xos jihatlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar : Alisher Navoiy, Majolis-un Nafois, musiqa, musiqiy asboblari, xonandalar, musiqiy an'analar, O'zbek musiqasi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются музыкальные сведения в произведении Алишера Навои "Маджолис ун-Нафоис", упомянутые музыкальные инструменты, известные певцы и музыкальные традиции. Также анализируется музыкальное наследие эпохи Навои.

Ключевые слова: Алишер Навои, Маджолис ун-Нафоис, музыка, музыкальные инструменты, певцы, музыкальные традиции, узбекская музыка.

Abstract: This article examines the musical information in Alisher Navoi's work "Majolis-un Nafois", including the musical instruments, famous singers, and musical traditions mentioned in it. The unique aspects of the musical heritage of Navoi's era are also analyzed. This article examines the musical information in Alisher Navoi's work "Majolis-un Nafois", including the musical instruments, famous singers, and musical traditions mentioned in it. The unique aspects of the musical heritage of Navoi's era are also analyzed.

Keywords: Alisher Navoiy, Majolis-un Nafois, music, musical instruments, singers, musical traditions, Uzbek music.

Alisher Navoiy — o'zbek adabiyoti va madaniyatining yirik namoyandalardan biri bo'lib, uning asarlari nafaqat adabiyot, balki musiqa va san'atning boshqa tarmoqlariga ham katta ta'sir ko'rsatgan. Navoiy o'z asarlarida musiqa, san'at va ilmfan haqidagi tasavvurlarini keng yoritgan, o'z davridagi musiqiy merosni chuqur tahlil qilgan. "Majolis-un Nafois" asari — Navoiy ijodining eng muhim yodgorliklaridan bo'lib, unda musiqiy asboblari, mashhur xonandalar va musiqiy an'analar keng ko'lamda tasvirlangan. Ushbu maqolada, aynan shu asarda musiqaga oid ma'lumotlar, musiqiy asboblari, mashhur xonandalar va musiqiy an'analar tahlil qilinadi.

Asarda tilga olingan musiqiy asboblari. "Majolis-un Nafois" asarida turli xil musiqiy asboblari haqida gapiriladi. Navoiy, o'z davridagi musiqiy hayotni tasvirlar ekan, musiqiy asboblarning estetik va madaniy ahamiyatini yoritadi. Asarda keltirilgan eng mashhur musiqiy asboblari orasida ud, nay, tar, santur va daf kabi asboblari alohida o'rin tutadi. Bu asboblari nafaqat o'zining musiqiy xususiyatlari bilan, balki ular o'sha davrning ijtimoiy va madaniy hayotidagi o'rni bilan ham qimmatli. Navoiyning asarida, musiqaning qadri va uning inson ruhiyatiga ta'siri haqida ko'plab misollar keltirilgan. Misol uchun, ud va tar musiqalari tasvirlangan joylarda, ular nafaqat tovushlarning go'zalligi, balki ular orqali insonni yo'ldan ozdiradigan yoki aksincha, uni ruhiyatini tozalovchi kuch sifatida namoyon bo'ladi.

Mashhur xonandalar va musiqiy an'analar. "Majolis-un Nafois"da, shuningdek, o'z davrining mashhur xonandalari ham tilga olinadi. Xonandalar o'zining musiqiy ijodi orqali jamiyatda katta hurmat va e'tibor qozongan. Bu xonandalar orasida ayniqsa Zaynab, A'zam, va Kamal kabi nomlar ko'rinadi. Ular faqat musiqachi sifatida emas, balki o'z ijodi bilan o'z zamonining madaniyatini va san'atini rivojlantirishda muhim rol o'ynagan. Navoiy, o'z asarida xonandalar va ularning ijodini yuqori baholagan, ularga o'zgacha ehtirom bilan qaragan. Navoiyning musiqiy an'analar haqida so'zlab, ularning asrlar davomida qanday o'zgarib, rivojlanishini ko'rsatgan.

Navoiy davridagi musiqiy merosning o'ziga xos jihatlari. Navoiyning davri, ayniqsa, O'rta Osiyo musiqasi tarixida katta ahamiyatga ega bo'lib, bu davrda musiqaning o'ziga xos o'zgarishlari va rivojlanish jarayonlari yuzaga kelgan. Navoiy asarida musiqaning jamiyatdagi o'rni va uning tadbirlarda qanday ijro etilishi haqida

muhim ma'lumotlar mavjud. Musiqa, ko'pincha diniy marosimlar, saroy tadbirlari va majlislarida muhim rol o'ynagan. "Majolis-un Nafois"da musiqaning o'zgaruvchan tabiati, uning inson ruhiyatiga ta'siri va madaniy hayotdagi o'rni haqida bir qator tahlillar keltirilgan. Musiqa, bir tomondan, ruhni tetiklashtiruvchi va tinchlantiruvchi vosita sifatida, boshqa tomondan esa, ijtimoiy va siyosiy jarayonlarda muhim omil sifatida ko'rsatiladi.

Musiqa madaniyatining rivoji haqida bilvosita dalillar: "Majolis un-Nafois"da keltirilgan shoirlar faoliyati orqali Navoiy o'z davridagi musiqiy muhit haqida ham tasavvur beradi. Masalan: Ko'plab shoirlar nafaqat she'r yozgan, balki ashula aytgan, mashhur kuylar ijro etgan, ayrimlari esa musiqiy nazariyani ham bilgan. Ba'zi shoirlar haqida yozishda ularning kuyga solinadigan lirik she'rlar yozgani alohida ta'kidlanadi.

Musiqaning estetik va ruhiy ta'siri: Navoiy musiqaning inson qalbini poklovchi, ruhiyatga ijobiy ta'sir qiluvchi kuch ekanini yaxshi bilgan. U ba'zi shoirlarning ilhomi aynan mushoirada yoki musiqiy majlislarda uyg'onganini yozadi. Masalan, Majlislarda shoirlar she'r o'qib, musiqa sadolari ostida ilhomlanishgan, bu hol Navoiy asarida tasvirlanadi.

Musiqiy majlislar va adabiy muhit: Asarda "majlis" atamasi ko'p ishlatiladi. Bu — shoir va san'atkorlar yig'ilib, she'r o'qib, mushoira qiladigan, musiqa tinglanadigan yig'inlar bo'lgan. Bunday majlislarda rabob, nay, chang, dutor kabi cholg'ular chalinar, shoirlar o'z g'azallarini ashula qilib aytishgan.

Navoiy tazkiralarda musiqaga alohida e'tibor: Ko'p tazkiralarda shoirlar faqat she'r orqali emas, musiqa orqali ham o'z badiiy dunyoqarashini ifodalagani ta'kidlanadi. Ayniqsa Xorazm, Hirot va Buxoro muhitida yetishgan shoirlarning musiqiy madaniyati yuqori darajada bo'lgan.

G'azallar va musiqa: "Majolis un-Nafois"da eslatilgan shoirlarning g'azallari, ayniqsa lyirik janrdagilari, ko'pincha maqom asosida kuyga solingan.

Bu hol o'sha davrda she'riyat bilan musiqa o'zaro uzviy bog'langanini ko'rsatadi.

Alisher Navoiyning "Majolis-un Nafois" asari, musiqaning o'ziga xos va mustahkam o'rni borligini ko'rsatadi. U nafaqat o'z davridagi musiqa asboblari, balki

musiqaning jamiyatdagi ahamiyatini ham o'zgacha tarzda tasvirlaydi. Navoiy davridagi musiqiy meros, uning tasvirlangan musiqiy an'analari va xonandalari orqali hozirgi zamon o'zbek musiqasining shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Bu asar, musiqaning nafaqat estetik, balki ijtimoiy jihatlarini ham yoritib, Navoiyning san'atga bo'lgan chuqur hurmatini va uning madaniyatni rivojlantirishdagi o'rnini yanada ta'kidlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Alisher Navoiy. Majolis-un Nafois. – Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 1968.
2. Qayumov O. Alisher Navoiy ensiklopediyasi. – Toshkent: Fan, 2000.
3. Salohiddinov A. O'zbek mumtoz musiqasi tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2012.
4. Karimov H. Mumtoz musiqa va tasavvuf. – Toshkent: Ma'naviyat, 2015.
5. Soliyev R. O'zbek musiqasi tarixi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2018.
6. Ziyoev M. Navoiy asarlarida musiqa va san'at. – Toshkent: Sharq, 2019.
7. Abdullayev N. Sharq musiqasi rivojlanish bosqichlari. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2021.
8. Internet manbalari: musiqa va san'atga oid ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.